

هیچ وقت دیر نیست

روش جامع فراگیری موسیقی

جلد دوم

تألیف: گردآوری و بازنویسی

حمیدرضا دیباز

عضو هیئت علمی دانشکده‌ی موسیقی دانشگاه هنر

مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری ماهور

تهران ۱۴۰۱

فهرست نویسی پیش از انتشار

سرشناسه :	دیپازر، حمیدرضا، ۱۳۵۰
عنوان و نام پدیدآور :	هیچ وقت دیر نیست: روش جامع فراگیری موسیقی / تألیف، گردآوری و بازنویسی حمیدرضا دیپازر.
مشخصات نشر :	تهران: ماهور، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری :	۱۸۴ ص.: پارتیسیون؛ ۲۹×۲۲ س.م.
شابک :	۹۷۹-۰-۸۰۲۶۲۸-۹۲-۲
وضعیت فهرست نویسی :	فیپا
یادداشت :	کتاب حاضر جلد دوم کتاب «روش نوین فراگیری جامع موسیقی» در نظر گرفته شده است.
عنوان دیگر :	روش جامع فراگیری موسیقی.
عنوان دیگر :	روش نوین فراگیری جامع موسیقی.
موضوع :	موسیقی - آموزش
Music -- Instruction and study	
رده بندی کنگره :	MT۱
رده بندی دیویی :	۷۸۰/۷
شماره کتابشناسی ملی :	۸۸۰۴۵۱۳

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف

کدپستی ۱۶۱۱۹۷۵۵۱۶

تلفن: ۷۷۵۰۲۴۰۰

www.mahoor.com

info@mahoor.com

هیچ وقت دیر نیست

روش جامع فراگیری موسیقی

جلد دوم

تألیف، گردآوری و بازنویسی

حمیدرضا دیبازر

طرح روی جلد: ملیحه محسنی

صفحه‌آرایی: پویا دارابی

چاپ اول: ۱۴۰۱

تعداد: ۱۰۰۰ جلد

لیتوگرافی: باران

چاپ و صحافی: صنوبر

© حق چاپ محفوظ است.

شابم: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۲۸-۹۲-۲ ISMN: 979-0-802628-92-2

فهرست

۹	پیش‌گفتار
۱۱	مقدمه
۱۲	آشنایی با تجربیات جُزف هوفمان در نوازندگی پیانو
۱۲	پیش‌گفتار
۱۳	پیانو و نوازنده
۱۴	پیانو و قطعه
۱۵	قواعد کلی
۱۸	تکنیک و تماسِ صحیح انگشت‌ها (لمس) با سطحِ کلایدها
۱۹	با شتایل نواختن
۲۱	آن‌چه رُبنشتاین به من آموخت
۲۱	آن‌چه برای موفقیت در پیانو لازم است

بخش اول

۲۳	گام نهم
۲۸	درباره‌ی داینامیک (شدت تولید صوت)
۲۹	تقلید و کنترپوان
۳۰	کنترپوان چیست؟
۳۲	تقلید چیست؟

گام دهم ۳۷
تقلید و معکوس ۴۱

گام یازدهم ۴۲
تکرار ۴۲
تجربه‌ی آهنگسازی ۳ ۴۳
هم‌نوازی ۱ ۴۴
سَنکُپ ۴۷

گام دوازدهم ۴۸
کائُن در فاصله‌ی اُکتاو بم‌تر ۵۰
تقلید با حرکت مخالف ۵۱

گام سیزدهم ۵۳
تجربه‌ی آهنگسازی ۴ ۵۴
هم‌نوازی ۲ ۵۶

گام چهاردهم ۵۹
تقلید و معکوس ۶۲

گام پانزدهم ۶۴
کائُن در فاصله‌ی پنجم (چهارم درست به علاوه‌ی اُکتاو بم‌تر) ۶۵

گام شانزدهم ۶۸
رقص کوچک به فرم کائُن ۷۰

گام هفدهم ۷۳
در مُد دُرِیِن ۷۵

گام هجدهم ۷۸
رقص آهسته ۸۰

گام نوزدهم ۸۱
در مُدِ فرِیژِیِن ۸۲
تجربهِی آهنگسازی ۵ ۸۹

گام بیستم ۹۰
گُرال ۹۲

گام بیست و یکم ۹۴
کائُنِ آزاد ۹۵

ضمیمه
ضمیمه‌ی ۱: معرفی پِانیست ۹۷

برنامه‌ی دوره‌ی مقدماتی ۱۰۶
برنامه‌ی دوره‌ی مقدماتی، بخش دوم ۱۰۷

پیش‌گفتار

بررسی تاریخ آموزش موسیقی تا پیش از قرن بیستم دو رویکرد اصلی را نمایان می‌کند:

۱. آموزش شفاهی

۲. آموزش کتبی

در جهانی که در آن زندگی می‌کنیم هر ملتی موسیقی کهن خود را دارد که از داشته‌های برجسته و اصیل فرهنگی و هنری آن اقلیم است؛ به علت قدمت این نوع موسیقی و این‌که شکل‌گیری آن به پیش از زمانی که نت‌نویسی به وجود بیاید، برمی‌گردد، شیوهی آموزش آن شفاهی است. پس از ابداع خط نت (حدود بیش از هزار سال پیش)، نوعی از موسیقی در اروپا شکل گرفته و تا به امروز توسعه یافته است که دوره‌های تاریخی از جمله باروک، کلاسیک و رمانتیک را طی کرده و بر مبنای شیوه‌های مشخص، ساخته شده، به چاپ رسیده، آموزش داده شده، اجرا و شنیده می‌شود. در نظام آموزش شفاهی، با نت‌خوانی، بداهه‌پردازی^۱ و نت‌نویسی کاری نیست؛ اما شیوهی آموزش کتبی با مهارت‌های نت‌خوانی و نت‌نویسی و مواردی از جمله تئوری موسیقی، سلفیژ، دیکته‌ی موسیقی، دِشِیفر، هارمونی، کنترپوان، تاریخ موسیقی و فرم و آنالیز، جهت درک جامع موسیقی، سر و کار دارد. در این نوشتار، قصد، تحلیل این دو شیوه نیست؛ این دو روش باهم تفاوت دارند و هرکدام راهی هستند با اهدافی خاص، مسیر آموزشی و خروجی گوناگون. این دو روش برای هنرجوی موسیقی دو امکان هستند برای یادگیری دو نوع موسیقی که اگر هنرجو پیش از انتخاب هرکدام، ویژگی‌ها و تفاوت‌های این دو رویکرد را بداند و در پی مطلع و آگاه شدن، صادقانه با خویش مسیر خود را درست و مسئولانه انتخاب کند، بسیاری از مشکلات در راه آموزش موسیقی می‌تواند پیش روی او رخ ندهد.

بعد از جنگ جهانی دوم در اروپا نوعی از موسیقی به نام راک^۲ به وجود آمد و پس از آن شاخه‌ای از موسیقی به نام پاپ^۳، که هم بسیار سرگرم‌کننده بود و هم بسیار پول‌ساز. در این راستا لازم به ذکر است که اکثر افراد فعال در تولید این نوع موسیقی، جوانانی با استعداد و بدون دانش موسیقی بودند. اما از آن‌جا که این صنعت جدید با رسانه‌های نوین از جمله رادیو و تلویزیون توانست با افراد بسیاری ارتباط برقرار کند و هدف اصلی آن‌هم سود بیش‌تر بود، چاپ نت قطعات معروف خوانندگان پاپ باب شد که بسیار هم سودساز بود؛ اما این نت‌های جدید را چه کسانی قرار بود آموزش دهند و چه کسانی و به چه شکلی یاد بگیرند و اجرا کنند؟!

معلم‌های شیوه‌های شفاهی و کتبی برای آموزاندن موسیقی پاپ تمایلی نداشتند. از سوی دیگر تقاضای روزافزون برای یادگیری این ترانه‌های مشهور افرادی را برای رفع این نیاز به وجود آورد که هدف‌شان درست یاددادن موسیقی نبود چراکه خود تخصص کافی در این زمینه نداشتند و درعین حال علاقه‌مندان به

۱. شامل بداهه‌خوانی، بداهه‌نوازی و بداهه‌خوانی و نوازی هم‌زمان که همه‌ی آن‌ها به‌طور انفرادی و هم به‌طور گروهی قابل اجراست.

2. Rock

۳. لازم است دقت شود که پاپ (Pop) نوعی از موسیقی است (مثل راک) و (Popular) صفت قطعه یا یک اثر از هر نوع موسیقی است که شناخته شده باشد. پاپ اسم است و پاپیولار صفت.

یادگیری این قطعات هم حوصله و انگیزه‌ی کافی برای درست یادگرفتن موسیقی بر مبنای سواد موسیقی به معنای یافتن توان خواندن، نوشتن، اجرا کردن و شنیدن ماهرانه‌ی موسیقی نداشتند، چراکه موسیقی پاپ بیش‌تر بر اساس هیجان مخاطب توسعه می‌یابد و فرد هیجانی عمومن کم‌حوصله است و از دیگر سو، هنوز یک ترانه جا نیفتاده که ترانه‌های دیگری از راه می‌رسیدند.

ملاحظه می‌کنید که موارد زیادی دست‌به‌دست هم می‌دهند تا رویکردی تازه به موسیقی به عنوان نوع خاصی از سرگرمی با کاربردی تجاری ایجاد شود. در پی این جریان‌های آموزشی، تحلیل روندهای موجود آموزش موسیقی در ایران نوع دیگری از تدریس موسیقی را مشخص می‌کند که فاقد ویژگی‌های دوشیوه‌ی شفاهی و کتبی است و خروجی‌های آن به دلیل بلاتکلیفی در روش آموزش و نداشتن برنامه‌ی مشخص، در محافل هنری مربوط به موسیقی شفاهی و کتبی پذیرفته نمی‌شود.

در ایران علاقه‌ی روزافزون برای یادگیری موسیقی می‌تواند فرصتی طلایی برای ارتقاء سطح کمتی و کیفی موسیقی در کشور باشد؛ اما از آن‌جا که عده‌ی زیادی از علاقه‌مندان به یادگیری موسیقی دارای اطلاعات کافی جهت انتخاب درست شیوه‌ی آموزش موسیقی نیستند، خیلی از هنرجویان ناخواسته با این شیوه‌ی سوم (نه کتبی و نه شفاهی) در یادگیری موسیقی مواجه می‌شوند که نه شفاهی اصیل است و نه کتبی اصیل و پس از چند سال صرف وقت و هزینه، داشته‌های‌شان به غیر از میهمانی‌های خودمانی یا محافل مشابه در جایی کاربردی ندارد و گاه وقتی داشته‌های خود را به خارج از کشور جهت ادامه‌ی یادگیری هم می‌برند به علت پایین بودن استاندارد در اصول اجرای موسیقی، اندوخته‌های‌شان قابل توسعه از طریق ادامه‌ی آموزش نظام‌مند نیست. این گونه است که این سرمایه‌های ارزشمند ناخواسته درگیر بازی ماروپله در یادگیری موسیقی می‌شوند. البته عده‌ای هم با رؤیای خواننده‌شدن آغاز می‌کنند که اتلاف وقت و هزینه و آنچه بر آنان می‌گذرد و ناموفق بودن‌شان در ورود به عرصه‌ی حرفه‌ای خود حدیثی دیگر است.

چاره چیست؟

چاره‌ی کار اگر با خود روراست باشیم پیچیده نیست. اگر هنرجو، آگاه از ویژگی‌های روش‌های شفاهی، کتبی و این روش سوم بلاتکلیف برآمده از انگیزه‌های موقت باشد و بداند که با یادگیری اصولی و نظام‌مند موسیقی می‌تواند علاوه بر قطعات غنی و دارای ارزش والا و بالای موسیقی، قطعات موردنظر خود را در ارتباط با هر نوع دیگر از موسیقی به درستی اجرا کند، انتخاب راه سرمایه‌گذاری درست متناسب با شأن فرهنگی هر فرد، چاره‌ساز خواهد بود. اگر انتخاب شما اجرای موسیقی مکتوب بر پایه‌ی خرد، حوصله، درک و آگاهی است که از ویژگی‌های آموزش صحیح موسیقی علمی است، این کتاب را ورق بزنید.

خانم سُما بادامی نگارش نتهای مجموعه را به عهده داشتند و آقایان، علی دیانت ویدئو شکورها و طراحی پرکاشن مربوط به نمونه‌های بیر و بارتک و نیما خیالی بازخوانی متن و نتهای مجموعه را با دقت فراوان انجام داده‌اند. از ایشان و ناشر محترم، آقای موسوی و همه‌ی عزیزانی که در بهبود محتوای کتاب یاری رسانده‌اند، بسیار سپاسگزارم.